

TECHNISCH MOEILIJKE LEZERS

Lezen gaat niet voor iedereen even vlot. Onderzoek beschouwt slechts 30% van de jongeren aan het eind van het secundair onderwijs als voldoende geletterd. 60% van de schoolverlaters duidt datzelfde onderzoek aan als ‘functioneel ongeletterd’. Dat wil zeggen dat deze leerlingen via de geschreven taal onvoldoende kunnen communiceren en informatie verwerken binnen de specifieke set contexten en maatschappelijke domeinen (zoals vrije tijd, studies, mobiliteit...) die hun leven uitmaken. Daarom is het niet onlogisch dat ze minder graag lezen.

Volgende richtlijnen kan je in het achterhoofd kan houden om de leesvaardigheid en het leesplezier van zwakke lezers te bevorderen:

CREËER DE BEHOEFTE OM TE LEZEN

Lezen wordt leuker als je inspeelt op een behoefte, m.a.w. als je moet lezen om iets te kunnen doen dat je leuk vindt. Het lezen is dan geen doel op zich, maar een middel om een doel te bereiken dat voor de lezer interessant of uitdagend is.

Met De Weddenschap creëer je een extrinsieke motivatie om te lezen. Jongeren kunnen zich uitgedaagd voelen door de BV's, die deel uitmaken van hun leefwereld, maar net zo goed door de prijzen die ze kunnen winnen.

Om hen ook intrinsiek te motiveren kan je je leerlingen voor De Weddenschap non-fictie laten lezen. Moeilijke lezers zullen veeleer voor informatieve boeken gaan dan voor verhalen en mikken zo op leesnut in plaats van op leesplezier. Informatieve boeken bevatten korte tekstblokken in plaats van doorlopende tekst en er staan meer foto's en/of prenten in. Ze nodigen uit tot af en toe een stukje lezen.

NEEM DREMPELS WEG

Zorg ervoor dat leerlingen de nodige bagage meekrijgen om met een boek voor De Weddenschap te starten. Schets tijd en sfeer, reik woordenschat aan... Zo kan je de leedrempel zo laag mogelijk maken.

Verder in de bundel vind je een aantal boeken waarin met die drempels rekening gehouden wordt, bijvoorbeeld in de vereenvoudigde versie van *De Voorlezer* (Bernhard Schlink, Eenvoudig Communiceren, 2009). Daarin licht men de context van het oorspronkelijke verhaal toe, verklaart of vervangt men de moeilijke woorden en vereenvoudigt men grammaticale constructies.

LAAT ZE SAMEN LEZEN

Twee (of drie of vier...) leerlingen weten meer dan één. Laat leerlingen die hetzelfde boek uitkozen voor De Weddenschap samen lezen. Geef hen de mogelijkheid om er samen over te praten. Wat de ene leerling niet begrepen heeft, is misschien net wel duidelijk voor de andere. Zo kunnen ze elkaar aanvullen en meer grip krijgen op de inhoud.

Het is belangrijk dat je de groepen niet samenstelt volgens leesniveau, maar wel op basis van een gemeenschappelijke interesse voor één boek. Leerlingen indelen in homogene niveaugroepen is vooral nefast voor zwakkere lezers. Niveau-lezen nivelleert de zwaksten naar onderen, de besten naar boven. Wanneer zwakke en sterke lezers gemengd worden, kunnen zwakke lezers uitleg vragen bij de sterkere. Die worden zo gestimuleerd om de tekst aandachtiger te lezen.

BLIJF IN DE BUURT

Laat leerlingen de boeken voor De Weddenschap als het kan in de klas lezen. Blijf in de buurt om het leesproces te begeleiden en om te helpen bij struikelblokken. Het Centrum voor Taal en Onderwijs raadt aan om die hulp op te vatten als ‘bemiddeling’. Is er een cruciaal woord waarvan leerlingen de betekenis niet begrijpen? Geef dan niet meteen het antwoord, maar wijs op elementen in de context die het woord kunnen verklaren. Stel vragen die ‘aha-erlebnissen’ uitlokken, zodat de leerlingen uiteindelijk zelf het probleem oplossen.

NIEUW! GUN HET OOG OOK WAT

Voor anderstalige nieuwkomers kan visuele ondersteuning bij een verhaal bijzonder handig en stimulerend zijn. Kunstcollectief DE DAGEN werkte samen met KOCA vzw (Speciale Beroepsschool Emmaüs) en vroeg een aantal auteurs een verhaal over een alledaags thema te schrijven. Bij dat verhaal maakte collectief Edelweiss prachtige foto's. De tekst bij het verhaal staat op de achterkant van de foto's die je in een kamishibai of Japans vertelkastje schuift.

Terwijl de leerlingen naar de afbeelding aan de voorkant van het vertelkastje kijken, kan jij de bijbehorende tekst aan de achterkant van de foto voorlezen. Tekst en beeld vullen elkaar zo mooi aan en versterken de verstaanbaarheid.

Jan Simoen schreef *Het gele kaartje* (thema ‘station’), Edward van de Vendel maakte *Vrouwen zijn de baas van de wereld (en ik heb het bewijs)* (thema ‘internet’) en van Els Beerten is het verhaal *Honger* (thema ‘voeding’). De verhalen werden oorspronkelijk ontwikkeld voor dove en slechthorende taalzwakke of nauwelijks gealfabetiseerde jongeren, maar ze vinden ondertussen ook een weg naar andere groepen zoals NT2-leerders.

➡ Speciaal voor Fahrenheit451 schreef Marit Trioen lesteps bij *Honger* voor jongeren uit de 2de en 3de graad bso. De lesteps downloaden kan op www.fahrenheit451.be/tipsvoordeschool/archief.html#lesteps.

➡ Wil je de kamishibaiplaten en meer lesmateriaal bestellen? Dat kan op www.luisterogen.be.

➡ Meer weten over de kamishibai en/of een vertelkastje uitlenen?
www.abc-web.be

EN VERDER

- Laat je leerlingen op sommige tijdstippen vrij kiezen wat ze lezen. Leerkrachten die in hun lessen rekening houden met de smaak van de leerling zorgen voor een positief effect op de leesfrequentie van jongeren, zo blijkt uit onderzoek.
- Stel regelmatig zelf een boek voor waarover je enthousiast bent. Zorg voor voldoende variatie in je aanbod. Achteraf geef je leerlingen de mogelijkheid om de boeken in te kijken in de klas of mee te nemen naar huis.
- Lees geregeld een stukje voor uit een boek. Ook hier geef je leerlingen achteraf de mogelijkheid om de boeken in te kijken in de klas of mee te nemen naar huis.
- Lees samen een artikel uit de Wablieft-krant, de krant in eenvoudige taal.
- Maak gebruik van luisterboeken of verfilmde boeken.

MEER WETEN?

Voor de meeste van bovenstaande algemene tips maakten we dankbaar gebruik van de expertise van het Centrum voor Taal en Onderwijs:

WWW.CTENO.BE

Het CTO is een universitair centrum verbonden aan de K.U. Leuven dat sinds 1990 het taalvaardigheidsonderwijs Nederlands in Vlaanderen ondersteunt door middel van onderzoek, de ontwikkeling van materialen en het bieden van begeleiding en nascholing. Een belangrijk project van het CTO was het Steunpunt Gelijke Onderwijskansen dat 1 januari 2010 werd stopgezet. Op www.steunpuntgok.be vind je wel nog steeds tips over gelijke onderwijskansen.

LEESTIPS?

Ben je op zoek naar concrete boekentips voor technisch moeilijke lezers?

Op www.boekenzoeker.org is er een nieuwe categorie 'Ik leer Nederlands' met boeken in eenvoudig Nederlands. De lijst is nog beperkt, maar wordt elke maand aangevuld. Ga naar www.boekenzoeker.org > Boekenzoeker15+ > Fahrenheit451 > Ik leer Nederlands.

Hieronder vind je ook een uitgebreide lijst met suggesties. Ilona Plichart zocht ze bij elkaar.

Ilona Plichart werkt als coördinator van Wablieft (www.wablieft.be). De afgelopen jaren deed ze ervaring op in leesbevordering. O.a. als coördinator van De Boekenkaravaan, als onderzoeker laaggeletterdheid en als docent in de basis-educatie legde ze zich meer toe op (literaire) leeservaringen van aarzelende en moeilijke lezers. Ze is ook redactielid van de Boekenzoeker 15+. Contact opnemen kan via ilona.plichart@skynet.be.

1. REEKSEN VOOR TECHNISCH MOEILIJKE LEZERS

A) FAST LANE (BIBLION)

In het donker / Spike T. Adams

Joris vlucht voor zijn klasgenoten. Lisa redt hem... door hem de muur in te trekken. Joost komt terecht in een parallelle wereld. Maar ook daar dreigt gevaar. Een spannend en beetje hilarisch verhaal over een parallelle schoolwereld.

Foute vrienden / Spike T. Adams

In snelle auto's rijden, een coole vriendin hebben: heel wat jongens dromen ervan. Bij Jay lijkt die droom uit te komen. Al snel blijken zijn nieuwe 'vrienden' net iets gevaarlijker dan gedacht.

In dezelfde reeks, van dezelfde auteur: Bloedbroeders en Racemonsters

B) EEN SELECTIE UIT DE REEKSEN VAN UITGEVERIJ EENVOUDIG COMMUNICEREN

Schaduwreeks

Met eigen ogen / Anne Cassidy

Voor de ogen van Tim dringen overvallers een winkel binnen. Tim herkent de dader! En de dader herkent Tim. De dader en anderen hebben er veel voor over om Tim het zwijgen op te leggen. Een spannend verhaal, in vlotte taal.

Dubbelspel / Alan Durant

David zakt net voor een belangrijke voetbalwedstrijd door zijn enkel. Hij vraagt zijn tweelingbroer Sven om zijn plek in te nemen. Sven wil niet meedoen. Wat weegt het zwaarste? Broedertliefde, of eerlijk willen zijn? Een verhaal met vaart, voor iedereen die van sport houdt.

Reeks 'Misdadig'

Verdwijning / Charles den Tex

Marja vindt vrouwenkleden in het pashokje. Waar is de vrouw van wie deze kleding is? Wat gebeurt er allemaal in de winkel? En wie is toch die man? Hij komt Marja bekend voor, maar meer weet ze niet. Heeft hij iets te maken met de verdwenen vrouw?

Een up-tempo verhaal over een dikke, doortastende vrouw en een wel zeer vreemde man.

De lifter / Chris Rippen

Een vakantie op de camping kan erg leuk zijn. Dit jaar valt het tegen voor Kees en Mia. Iemand kraast met een mes in hun tent, iemand slaat hun autoruit stuk. Wat nu? Een verhaal met een heftig einde.

De schuilkelder / Tomas Ross

Bert verdient veel geld. Hij en Lizzy zijn gelukkig in hun mooie huis. Tot Lizzy een tv-programma

over bommen ziet. Vanaf dan denkt Lizzy dat er een kernbom op Nederland zal vallen. Een verhaal over schuilkelders en over anders beginnen denken. Een verhaal met wel heel snelle en omvangrijke gebeurtenissen!

Reeks 'Vlaamse Reuzen'

Verhalen van Kristien Hemmerechts

Vijf verhalen van Kristien Hemmerechts over (niet) houden van. Ze zijn zo vereenvoudigd, dat de verhaallijn niet altijd meer even goed te volgen is. Enkele verhalen zullen inhoudelijk (bijv. seksueel misbruik) niet bij elke lezer even goed aankomen.

Verhalen van Herman Brusselmans

Reeks verhalen van Herman Brusselmans over zijn jeugd. Leestechnisch eenvoudig. Vooral voor lezers die van Brusselmans' humor houden.

Reeks 'Leeslicht'

Voetstappen / Kader Abdolah

Drie verhalen over liefde in eenvoudige taal: een man treurt om de vrouw die hij moest achterlaten in zijn geboorteland, iemand treurt om zijn zus die plots verdween, een vrouw wordt verliefd op een onbekende man.

De voorlezer / Bernard Schlink

Dit is het verhaal waarop de film *The Reader* is gebaseerd. Het gaat over een relatie tussen een adolescent en een vrouw. Zij vraagt hem telkens voor te lezen. Pas vele jaren later ontdekt hij waarom.

Reality Reeks

Blauwe maandag / Marian Hoefnagels

Het muziekgroepje Blauwe Maandag mag in de vakantie spelen op de camping in Terschelling. Een unieke kans voor alle groepsleden. Mara is het er niet mee eens dat de vier jongens geen grenzen kennen in hun drankgebruik. Zal het groepje dit overleven?

Andere titels: 16&zwanger, wat nu (over – je raadt het al – een ongeplande zwangerschap) en Topmodel, bang voor de weegschaal (over anorexia), ook titels over loverboys, homoseksualiteit ...

Reeks 'Wereldverhalen in gewone taal'

Romeo en Julia, Frankenstein, Dracula, Moby Dick...: klassiekers hertekst. Het resultaat is

kwalitatief wisselend.

C) TROEFREEKS (VAN TRICHT)

Beroemd / Iris Boter

Daan neemt deel aan een talentenjacht op tv. Wanneer hij wint, begint voor hem een hectisch leven als popidool. Hoe gaat hij om met al die

aandacht, de interviews, de roddels? Zal zijn relatie met Eva dit overleven? Met illustraties.

Dik / Marieke van Otten

Pleun en Lexie gaan samen afvallen. Lexie weet van geen ophouden en belandt met anorexia in het ziekenhuis.

Tessa vecht terug / Anne-Rose Hemer

Tessa krijgt te horen dat ze leukemie heeft. Hoe zullen haar vrienden reageren? Zij zijn heel belangrijk voor Tessa. Ze helpen haar bij de strijd tegen die ziekte. Want Tessa is zeker: de ziekte krijgt haar er niet onder.

D) WABLIEFT-BOEKEN

Wablieft is een wekelijkse krant in eenvoudige taal. In 2009 verscheen een eerste reeks Wablieft-boeken, in eenvoudige taal. In september 2010 wordt een tweede reeks boeken gelanceerd met titels van o.a. Erik Vlamincx, Siska Goeminne en Sylvia Vanden Heede.

De slaper en andere verhalen / Rachida Lamrabet, 2009

In *Rachid* wil een jongen geïntegreerd raken. Werken is de oplossing, denkt Rachid. Een interimkantoor geeft hem een job die hij niet kan weigeren. Maar de job is niks voor hem. Hoe raakt hij daar weg?

Kortfilm gaat over Petru. Hij is een Roma-zigeuner die vaak verhuizen moet. In zijn fantasie brengen de 'omaatjes' hem troost. Als hij in het spookdorp Doel terecht komt, zijn de 'omaatjes' verdwenen. Hij gaat verder op zoek naar hoop en troost.

Het hoofdpersonage in *De slaper* is een baby. Hij vertelt het verhaal vanuit de buik van zijn moeder: over vooroordelen, bijgeloof en angst...

Stemmen uit de oorlog / Rudi Vranckx, 2009

Rudi Vranckx is journalist. Hij woonde acht maanden in Irak als oorlogsverslaggever. Hij maakte er vele vrienden. Zijn vrienden leven nu ondergedoken, zijn gevlucht of vermoord. In dit boek vertelt hij het verhaal van Jassim en Ibrahim. Zij maken elke dag de gruwel van de oorlog mee. Stemmen uit Irak vertelt met veel liefde over gewone mensen in een harde oorlog.

E) NON-FICTIE

Klap en Kits, De Eenhoorn

Kits en *Klap* zijn twee kranten met artikels over actuele onderwerpen uit binnen- en buitenland, over sport en cultuur. Kinderen en jongeren staan centraal. *Klap* verschijnt maandelijks, *Kits* elke twee weken.

Klap richt zich in eerste instantie tot lezers in de tweede graad lager onderwijs. Daarnaast wordt *Klap* veel gelezen in BuSo-scholen. Daar houdt men inhoudelijk rekening mee: de krant biedt jongeren artikels aan die hen interesseren en wijst hen de weg in actuele thema's en vraagstukken.

Kits richt zich in eerste instantie tot kinderen vanaf 10 jaar en tot tieners. De teksten zijn iets moeilijker dan in *Klap*.

2. IETS MOEILIJKER REEKSEN

A) FAHRENHEITREEKS (AVERBODE)

De meeste boeken zijn geschikt voor aarzelende lezers. Gemotiveerde technische moeilijke lezers durven misschien volgende twee titels aan:

De Hamburger files / Edward van de Vendel Sessy en Joene ontmoeten elkaar als jobstudent in de MacLekker. Samen vormen ze het 'teamigste team' dat ooit in de MacLekker heeft gewerkt. Joene, die heel open is over zijn homoseksualiteit, wordt het mikpunt van pesterij. Of is Joene minder een slachtoffer dan Sessy eerst dacht?

Haat kwadraat / Floortje Zwigman

De tweeling Kaat en Michael kunnen elkaars bloed wel drinken. Elke dag is het kletterende ruzie. Ten einde raad sturen hun ouders hen naar de psycholoog. Die suggereert een scheiding. Perfect, vinden ze. Maar hoe doe je dat, scheiden als broer en zus?

B) LEKKER LEZEN (DE EENHOORN)

Enkele titels zijn *Getekend* van Mario Demesmaeker, *Kampioen* van Frank Geleyn en *Bioboy* van Inge Misschaert.

3. LUISTERBOEKEN

Ondertussen bestaat er een ruim en gevarieerd aanbod aan ingesproken verhalen! Van *Mevrouw Verona daalt de heuvel af* (Dimitri Verhulst) over *Joe Speedboot* (Tommy Wieringa) tot *De brief voor de koning* (Tonke Dragt) en *Alice in Wonderland* (Lewis Carroll).

4. GRASDUINEND IN HET 'GEWONE' AANBOD

A) GOING GRAPHIC (GRAPHIC NOVELS)

Vallende ziekte 1 / David B

David B. vertelt in beelden over het leven van zijn epileptische broer, Jean-Christophe. Het

leven van elk gezinslid staat in functie van diens ziekte. Jean-Christophe heeft tot drie aanvallen per dag. Het hoofdpersonage heeft het moeilijk met zijn jongere broer.

Aya uit Yopougon / Marguerite Abouet en Clément Oubrerie

Aya, een zelfbewuste tiener uit Ivoorkust in Afrika is van plan om dokter te worden. Haar vriendinnen zijn meer geïnteresseerd in jongens en discotheken. En daar komen brokken van. Deze strip toont de middenklasse in Ivoorkust in vele facetten: het immorele gedrag van mannen, de sociale ongelijkheid, de strijd tussen generaties, het gebrek aan sociale ambitie onder de jongeren.

B) POËZIE

Opa laat zijn tenen zien en andere stripgedichten /

Edward van de Vendel en Floor de Goede

Een boekje vol met korte strips en (weinig) tekst op rijm. Geestige observaties over alledaagse dingen. Moeilijke lezers zullen niet elke dubbelzinnigheid begrijpen, maar kunnen het meeste wel afleiden uit de visuele ondersteuning van de striptekeningen.

Tederhuid / Geert De Kockere en Johan Devrome
Van elkaar houden, knuffelen, tederheid, het liefdesspel, jij en ik. Hierover gaan de korte liefdesgedichten in deze bundel. Tegelijkertijd een prentenboek met paginagrote licht-erotische illustraties.

Recente dichtbundels bevatten vaak enkele gedichten die geschikt zijn voor moeilijke lezers. Goed snuffelen in bundels is de boodschap. Twee titels die je op weg zetten:

Twee ons liefde / Ted van Lieshout

Bundeltje in zakformaat met teksten om bij te gniffelen. De ik, in blauwe broek en witte trui, trekt naar de winkel. In de hand het boodschappenlijstje van moeder. Bouillonblokjes, snoep en appels doen hem ontdekken dat poëzie echt overal is.

Ik wil je / Dirk Terryn

Een bont allegaartje aan passionele liefdesgedichten, dat bevat deze bundel. Dirk Terryn selecteerde teksten van podiumdichter Stijn Vranken, songwriter Pieter Embrechts, alleskunner Joke van Leeuwen; en ook enkele van bekende namen als Hugo Claus en Mark Insingel.

C) KIJK- EN BLADERBOEKEN

Gaandeweg. Reis rond het leven in 33 dagen / Dimitri Leue en Stef Stessel

Je kan dit boek lezen als het verhaal van een jongeman die nog maar 33 dagen te leven heeft. Bij wijze van afscheid bezoekt hij India, Mali, Mexico en China om er het leven te vatten in zinvolle beelden.

Je kan je ook gewoon laten meeslepen door de beelden en de tekst ernaast bekijken als commentaren die niet noodzakelijk hoeven samen te hangen.

De uitvinding van Hugo Cabret / Brian Selznick. Mynx, 2007

1931. Sinds de dood van zijn oom woont Hugo in een station in Parijs. Hij zorgt voor de klokken door ze elke dag proper te maken en op te winden. Maar niemand mag hem zien want anders is hij zijn woonplekje kwijt. Het verhaal leest als een film: het wordt namelijk evenveel in woorden als in beelden verteld. Dat maakt het bijzonder en makkelijk om te lezen. Voor technisch moeilijke lezers kan het de eerste keer zijn dat ze een dik boek (uit)lezen.

Lannoo-reeks '365 dagen. Wijsheid uit...'. (titels: *Wijsheid uit Afrika, Midden-Oosten, Verre Oosten, Westen, India, de woestijn*)

Schitterende fotoboeken met naast elke foto een citaat. Daar zijn makkelijke en moeilijke teksten bij, mooie gedachten en soms iets minder geslaagde teksten.

D) UIT HET GEWONE AANBOD VOOR JONGEREN

1001 gangen / Jeroen van Haele

Raina zeurt en zeurt tot ze mee mag met haar grote zus Souhaila. Die poest 's nachts in een kantoorgebouw met wel 1001 gangen. Raina wil de gangen zien. Ze ontmoet er collega's, mannen als Fouad, Manaparenko en Louis. Vreemde, haast griezelige kerels. Wat voor spel hebben ze voor Souhaila op touw gezet? Moslimcultuur wordt met mondjesmaat aangereikt in dit boek, zonder te oordelen.

De roep van de wolf / Steven Herrick

In een afgelegen gebied in Australië wonen de tieners Jake en Lucy. Lucy's vader is ongelukkig en reageert dit af op zijn dochter. Die heeft er schoon genoeg van. Als ze samen met Jake de heuvels intrekt, op zoek naar de wolf, is ze eigenlijk van plan om weg te lopen. Hun tocht heeft onverwachte gevolgen. Een boek in vrije versvorm, of anders gezegd: in zinnen van enkele woorden, elke nieuwe zin begint op een nieuwe lijn. Weinig, maar zorgvuldig afgewogen woorden en sterke beelden.